

Квасюк С. В.,

кандидат юридичних наук

ORCID: 0009-0002-4330-1320

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ІНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Анотація. Статтю присвячено комплексному адміністративно-правовому аналізу інституційної реформи 2025 року у сфері публічного адміністрування сільського господарства України, що передбачала укрупнення центральних органів виконавчої влади економічного, аграрного та природоохоронного спрямування та створення Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України як єдиного інтегрованого суб'єкта формування і реалізації державної політики у відповідних сферах. Дослідження ґрунтується на тезі про наявність в Україні явища хронічної інституційної турбулентності в аграрному управлінні, зумовленої багаторічними реорганізаційними процесами, що здійснювалися без належної концептуальної наступності та довгострокової стратегії розвитку сільських територій.

У роботі обґрунтовано, що попередні спроби укрупнення органів виконавчої влади не забезпечили підвищення ефективності галузевого управління та стали передумовами формування критичної оцінки нової інституційної моделі.

Проаналізовано адміністративно-правовий статус і компетенційний обсяг Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України, визначено особливості трансформації розподілу повноважень у сфері аграрної політики, продовольчої безпеки, контрольної-наглядової діяльності, міжнародного представництва та євроінтеграційної координації. Особливу увагу приділено зміні моделі координації – переходу від міжвідомчих узгоджувальних процедур до внутрішньовідомчої координації в межах інтегрованого міністерства.

У статті виявлено потенційні позитивні наслідки реформи, зокрема можливості інтегрованого стратегічного планування, синхронізації економічних, аграрних та екологічних політик, оптимізації управлінських процедур і впровадження проєктно-орієнтованих підходів. Водночас обґрунтовано комплекс ризиків, пов'язаних із втратою галузевої спеціалізації, ерозією інституційної пам'яті, ускладненням внутрішньої координації, дефіцитом інституційної довіри та потенційними труднощами імплементації *acquis communautaire* Європейського Союзу.

Зроблено висновок, що інституційна реформа 2025 року має характер масштабного адміністративного експерименту з невідомими наслідками, ефективність якого залежить від нормативного уточнення компетенції інтегрованого міністерства, формалізації внутрішніх координаційних механізмів, збереження галузевої автономності аграрного напрямку та забезпечення дієвих форм публічної участі у формуванні державної аграрної політики.

Ключові слова: *інституційна реформа; аграрний сектор; органи виконавчої влади; компетенція; координація; публічне адміністрування; продовольча безпека; євроінтеграція.*

Kwasiuk S. V. Administrative and legal consequences of institutional reform in Ukraine's agricultural sector

Abstract. The article provides a comprehensive administrative-legal analysis of the 2025 institutional reform in the sphere of public administration of agriculture in Ukraine, which introduced the consolidation of central executive bodies responsible for economic, agricultural and environmental policy and established the Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine as a single integrated authority for the formulation and implementation of state policy in these domains. The study is based on the thesis that Ukraine's agricultural governance is characterized by a phenomenon of chronic institutional turbulence caused by long-term reorganization processes conducted without conceptual continuity and without a coherent long-term strategy for rural development.

It is substantiated that previous attempts to consolidate executive bodies failed to enhance the effectiveness of sectoral governance and created the preconditions for a critical reassessment of the new institutional model.

The administrative-legal status and the scope of competences of the Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine are analysed, with particular emphasis on the transformation of the distribution of powers in the fields of agricultural policy, food security, supervisory and control activities, international representation and European integration coordination. Special attention is paid to the transformation of the coordination model, namely the shift from inter-agency conciliation procedures to intra-ministerial coordination within the integrated ministry.

The article identifies potential positive outcomes of the reform, including opportunities for integrated strategic planning, synchronization of economic, agricultural and environmental policies, optimization of administrative procedures and the introduction of project-oriented governance approaches. At the same time, a complex of risks is substantiated, associated with the possible loss of sectoral specialization, erosion of institutional memory, increased complexity of internal coordination, deficit of institutional trust and potential difficulties in the implementation of the European Union *acquis communautaire*.

It is concluded that the 2025 institutional reform constitutes a large-scale administrative experiment with uncertain consequences, the effectiveness of which depends on normative clarification of the competences of the integrated ministry, formalization of internal coordination mechanisms, preservation of sectoral autonomy of the agricultural domain and the provision of effective forms of public participation in the formulation of state agricultural policy.

Key words: *institutional reform; agricultural sector; executive authorities; competence; coordination; public administration; food security; European integration.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку аграрного сектору України характеризується не лише глибокими соціально-економічними трансформаціями, зумовленими воєнним станом, євроінтеграційними процесами та необхідністю післявоєнного відновлення сільських територій, але й суттєвими інституційними зрушеннями у системі публічного адміністрування. Особливого значення в цих умовах набуває інституційна реформа 2025 року, в межах якої було здійснено укрупнення центральних органів виконавчої влади економічного, аграрного та природоохоронного спрямування та створено Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України як єдиний інтегрований центр формування та реалізації державної політики у відповідних сферах.

Аграрний сектор традиційно відіграє системоутворюючу роль у національній економіці України, забезпечуючи продовольчу безпеку держави, формування значної частки експортного потенціалу, зайнятість сільського населення та відтворення людського капіталу сільських територій. Водночас ефективність реалізації аграрної політики безпосередньо залежить від стабільності та функціональної спроможності системи органів публічної адміністрації, чіткої визначеності їх компетенції та наявності дієвих координаційних механізмів. Часті реорганізаційні процеси, що супро-

дживали розвиток аграрного управління упродовж останніх десятиліть, сформували стан хронічної інституційної турбулентності, яка негативно впливає на передбачуваність державної політики та рівень інституційної довіри з боку суб'єктів аграрного підприємництва.

Укрупнення центральних органів виконавчої влади, здійснене у 2025 році, суттєво трансформувало модель формування та реалізації аграрної політики, змінило традиційні механізми міжвідомчої координації та концентрації повноважень у межах одного інтегрованого міністерства. За таких умов постає низка принципових адміністративно-правових питань, пов'язаних із забезпеченням балансу між галузевою спеціалізацією та міжсекторальною інтеграцією, збереженням інституційної пам'яті, правовою визначеністю компетенції органів публічної влади, а також відповідністю нової інституційної моделі європейським адміністративним стандартам.

Таким чином, актуальність дослідження обумовлена необхідністю науково обґрунтованого аналізу адміністративно-правових наслідків інституційної реформи 2025 року, визначення її потенційних переваг і ризиків, а також формування теоретичних і практичних орієнтирів для вдосконалення системи публічного адміністрування аграрного сектору України в умовах воєнного стану та європейської інтеграції.

Мета статті полягає у комплексному адміністративно-правовому аналізі інституційної реформи 2025 року у сфері публічного адміністрування сільського господарства України з метою оцінки трансформації компетенції та координаційних механізмів органів виконавчої влади, а також визначення потенційних переваг і ризиків нової інституційної моделі формування та реалізації аграрної політики.

Виклад основного матеріалу. Постійні реорганізаційні процеси в системі центральних органів виконавчої влади, що здійснюють публічне адміністрування у сфері сільського господарства, набули в Україні ознак системної нестабільності, яка за своїм характером виходить за межі поодиноких адміністративних трансформацій і може бути охарактеризована як хронічна інституційна турбулентність. Упродовж понад тридцяти років незалежності аграрна сфера функціонувала в умовах багаторазових структурних перетворень, що проявлялися у створенні, ліквідації, об'єднанні та перейменуванні профільних міністерств і центральних органів виконавчої влади.

Водночас значна частина таких інституційних змін не супроводжувалася системною концепцією розвитку аграрної політики та не була інтегрована у цілісну довгострокову стратегію публічного управління сільськими територіями. Як наслідок, реорганізаційні заходи нерідко мали декларативний характер і не забезпечували належного підвищення ефективності публічного адміністрування у сфері аграрних відносин. Така інституційна нестабільність негативно позначається на соціально-економічному стані сільських територій, рівні продовольчої безпеки та відтворенні людського потенціалу села, формуючи стійке відчуття невизначеності у суб'єктів аграрної діяльності.

Особливого резонансу набула інституційна реформа 2025 року, у межах якої було здійснено об'єднання Міністерства економіки України, Міністерства аграрної політики та продовольства України та Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. Постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2025 року було утворено об'єднане Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України [1], якому

передано функції, майно та повноваження ліквідованих центральних органів виконавчої влади.

Зазначене рішення стало складовою ширшої урядової політики укрупнення структури органів виконавчої влади та перегляду моделі публічного адміністрування у сфері управління природними ресурсами, економікою та аграрними відносинами. Водночас така інституційна концентрація владних повноважень актуалізує низку адміністративно-правових питань, пов'язаних із розмежуванням компетенції, внутрішньою координацією управлінських функцій, а також забезпеченням належної реалізації галузевих політик у межах єдиного об'єднаного міністерства.

Для належного осмислення інституційної реформи 2025 року необхідним є звернення до передумов її запровадження та попереднього досвіду реорганізацій у системі органів публічної адміністрації аграрного сектору. Аграрна адміністрація України упродовж тривалого часу характеризується високим рівнем інституційної мінливості, що має історичне підґрунтя ще з радянського періоду. Так, у 1985 році в межах реформування управління агропромисловим комплексом було утворено Держагропром УРСР як єдиний агропромисловий комітет, на який поклалися функції координації діяльності кількох галузевих міністерств [2].

У період незалежності України у 1990–2000-х роках сформувалася класична галузева модель публічного адміністрування, у межах якої ключову роль відіграло Міністерство аграрної політики України (згодом – Міністерство аграрної політики та продовольства України), яке забезпечувало формування та реалізацію державної політики у сфері сільського господарства, продовольчої безпеки та розвитку сільських територій [2].

Перший системний прецедент ліквідації окремого профільного аграрного міністерства відбувся у 2019 році в межах урядової політики оптимізації структури центральних органів виконавчої влади. Міністерство аграрної політики та продовольства України було приєднано до Міністерства економіки, розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, а Міністерство екології та природних

ресурсів – об'єднано з енергетичним відомством. Така модель укрупнення міністерств не забезпечила належного рівня галузевого управління та зазнала обґрунтованої критики з боку наукової спільноти й представників аграрного бізнесу, що зумовило відновлення у 2020–2021 роках окремих Міністерства аграрної політики та продовольства України і Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України [3].

Відновлення профільних міністерств було обґрунтовано необхідністю забезпечення спеціалізованого галузевого управління, а також низькою ефективністю надмірно укрупнених управлінських структур. Це рішення тимчасово стабілізувало систему публічного адміністрування аграрної сфери та створило передумови для більш цілеспрямованого формування аграрної політики.

Водночас у 2022–2024 роках в умовах повномасштабної збройної агресії РФ проти України та обмежених фінансово-ресурсних можливостей держави питання оптимізації кількості центральних органів виконавчої влади знову було актуалізоване. Аргументами на користь укрупнення міністерств стали необхідність скорочення управлінських витрат, мінімізація дублювання функцій та підвищення оперативності прийняття управлінських рішень. Саме у цьому контексті було сформовано політико-адміністративні передумови для ініціювання інституційної реформи 2025 року та створення об'єднаного міністерства економічного, аграрного та природоохоронного спрямування [3].

Станом на середину 2025 року система органів публічної адміністрації у сфері сільськогосподарства включала Міністерство аграрної політики та продовольства України як центральний орган формування державної політики, низку спеціалізованих центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом (Державну службу з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Державне агентство лісових ресурсів України, Державне агентство меліорації та рибного господарства України, Державне агентство водних ресурсів України тощо), а також розгалужену мережу територіальних органів.

При цьому для зазначеної системи була

характерна фрагментарність розподілу компетенції та наявність проблем координації між окремими органами. Унаслідок попередніх реорганізацій окремі центральні органи виконавчої влади опинилися в умовах функціонального та організаційного «подвійного підпорядкування», що ускладнювало формування єдиної управлінської політики. Зокрема, Держпродспоживслужба формально підпорядковувалася Міністерству економіки, тоді як формування політики у сфері безпечності харчових продуктів було віднесено до компетенції Міністерства аграрної політики та продовольства України. Аналогічні проблеми спостерігалися у сфері рибного господарства та меліорації, де повноваження були розмежовані між різними міністерствами [3].

Наукові дослідження у сфері адміністративного права ще до 2025 року фіксували наявність паралелізму повноважень, дублювання контрольних функцій та недосконалість координаційних механізмів у системі публічного адміністрування аграрного сектору. Так, О. Шевчук наприкінці 2024 року обґрунтовано вказувала на неузгодженість компетенції центральних і місцевих органів, паралельність здійснення контрольних-наглядових повноважень та надання адміністративних послуг агровиробникам, а також на недостатню ефективність інструментів міжвідомчої координації [4, с. 471].

Таким чином, на передодні реформи 2025 року склалося усвідомлення об'єктивної необхідності інституційного вдосконалення системи публічного адміністрування аграрної політики, при цьому важливим залишалося питання вибору моделі такого реформування – шляхом чергового укрупнення центральних органів виконавчої влади чи через інституційне посилення окремого профільного міністерства.

Інституційна реформа 2025 року була формалізована постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2025 року, якою здійснено реорганізацію центральних органів виконавчої влади економічного, аграрного та природоохоронного спрямування [1]. У результаті її реалізації відбулася трансформація галузевої моделі публічного адміністрування в напрямі укрупнення органів

виконавчої влади та концентрації управлінських функцій у межах єдиного інтегрованого суб'єкта.

Ключовим елементом реформи стало перейменування Міністерства економіки України на Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, на базі якого утворено інтегрований центральний орган виконавчої влади, уповноважений формувати та реалізовувати державну політику у трьох взаємопов'язаних сферах: економіці, агропромислового комплексу та охороні довкілля.

Одночасно було ліквідовано Міністерство аграрної політики та продовольства України і Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Їхні функції, повноваження, майно, кадровий потенціал та бюджетні призначення передано новоствореному Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України, яке визначено правонаступником усіх прав і обов'язків ліквідованих органів.

Постановою Кабінету Міністрів України також затверджено нове Положення про Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, яким деталізовано його адміністративно-правовий статус, структуру, завдання та функції [1]. З метою збереження галузевої спеціалізації в межах інтегрованого органу в його структурі передбачено утворення профільних департаментів з питань аграрної політики та охорони довкілля, що фактично інституціоналізує внутрішню функціональну диференціацію управлінських повноважень.

Для забезпечення правонаступництва та організаційної безперервності виконання державних функцій утворено ліквідаційні комісії Міністерства аграрної політики та продовольства України і Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. Перехідний період реорганізації, протягом якого здійснюється врегулювання кадрових, майнових та процедурних питань, визначено до кінця 2025 року.

Унаслідок реалізації реформи Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України стало єдиним центральним органом виконавчої влади, уповноваженим

формувати державну політику у сфері економічного розвитку, агропромислового комплексу та охорони довкілля. Керівником об'єднаного міністерства призначено Олексія Соболева, а формування нового складу Кабінету Міністрів України відбулося за умов політичної підтримки коаліційної більшості Верховної Ради України [5].

Реформа 2025 року мала комплексний характер і не обмежувалася трансформацією аграрного та екологічного блоків. Паралельно було ліквідовано Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України [6] з переданням його повноважень Міністерству оборони України, а також здійснено реорганізацію Міністерства соціальної політики України шляхом приєднання до нього Міністерства національної єдності України [7]. У такий спосіб урядом було реалізовано загальну політику скорочення кількості центральних органів виконавчої влади та оптимізації бюджетних витрат.

Очікуваним результатом укрупнення органів стало зменшення адміністративних витрат, усунення дублювання посад та використання єдиної управлінської інфраструктури. За офіційними оцінками, у 2026 році бюджет Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України передбачається меншим за сукупний бюджет ліквідованих міністерств у 2025 році, що підтверджує фіскальну спрямованість реформи.

Таким чином, головною метою інституційної реформи 2025 року стало формування єдиного центру державної політики у сфері економіки, агропромислового комплексу та охорони довкілля, що зумовило істотну трансформацію системи розподілу компетенції та координації в органах публічної адміністрації. Подальший аналіз буде спрямований на дослідження адміністративно-правових наслідків такої концентрації повноважень.

Як відомо з теорії адміністративного права, компетенція органу публічної адміністрації є сукупністю установлених нормами права завдань, функцій, повноважень та обов'язків, що визначають його місце в системі публічного управління та окреслюють межі владного впливу у відповідній сфері. Погоджуємось також із думкою В. Спасенко,

яка конкретизує це поняття, розглядаючи її як сукупність визначених законодавством предметів відання та повноважень, спрямованих на виконання поставлених завдань і функцій [8].

Інституційна реформа 2025 року істотно трансформувала компетенційний ландшафт центральних органів виконавчої влади в аграрному секторі, що обумовлює необхідність її комплексного адміністративно-правового аналізу.

Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України (далі – МЕДСГ) після реорганізації набуло статусу головного профільного органу у системі центральних органів виконавчої влади, на який покладено формування та реалізацію державної політики у трьох взаємопов'язаних сферах – економіки, агропромислового комплексу та охорони довкілля. У частині сільськогосподарської політики до його компетенції віднесено:

1. Формування державної аграрної політики та політики продовольчої безпеки. МЕДСГ уповноважене здійснювати стратегічне планування розвитку аграрного сектору, формувати та реалізовувати державні програми підтримки сільськогосподарського виробництва, регулювати ринки аграрної продукції, координувати інтеграцію України до Спільної аграрної політики Європейського Союзу та забезпечувати функціонування системи продовольчої безпеки. У такий спосіб до МЕДСГ повністю перейшла компетенція ліквідованого Міністерства аграрної політики та продовольства України.

2. Нормотворча діяльність у сфері аграрних відносин. Підготовка законопроектів, підзаконних нормативно-правових актів та відомчих нормативних документів у сфері аграрної політики й охорони довкілля зосереджена у межах одного міністерства, що об'єктивно зумовлює потребу у внутрішній координації правотворчої діяльності між профільними структурними підрозділами МЕДСГ та формує нову модель внутрішньовідомчого узгодження нормативних рішень.

3. Реалізація державних програм підтримки аграрного сектору. Адміністрування програм фінансової підтримки агровиробни-

ків, агрострахування, компенсаційних механізмів та грантових інструментів здійснюється через МЕДСГ, що означає інституційну трансформацію взаємодії суб'єктів аграрного підприємництва з органами публічної адміністрації та зміну традиційних каналів комунікації між державою і сільськогосподарськими виробниками.

4. Координація контрольно-наглядової діяльності у сфері агропромислового комплексу. Реформа спричинила перегляд підпорядкування спеціалізованих центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом. Держпродспоживслужба, яка раніше перебувала у стані функціонального «подвійного підпорядкування», була інтегрована у сферу управління МЕДСГ, яке відтепер спрямовує і координує діяльність Держлісагентства, Держрибагентства, Держводагентства та інших установ, що діють у сфері агропромислового комплексу. Така концентрація повноважень створює передумови для усунення фрагментарності компетенції та формування цілісної державної політики у сфері меліорації, зрошення та управління природними ресурсами.

5. Міжнародне представництво та євроінтеграційна діяльність. МЕДСГ здійснює представництво України у міжнародних організаціях та переговорних процесах з питань аграрної політики, продовольчої безпеки та торгівлі аграрною продукцією, зокрема в межах діалогу з Європейським Союзом. Консолідація відповідних повноважень у межах одного міністерства сприяє інституційній єдності позиції держави та підвищує ефективність координації євроінтеграційних процесів у аграрній сфері.

Отже, компетенція МЕДСГ у частині аграрної політики фактично інтегрує сукупність повноважень ліквідованого Міністерства аграрної політики та продовольства України та екологічного блоку у межах єдиного адміністративного суб'єкта. Водночас ліквідація окремого профільного міністерства аграрної політики зумовила трансформацію інституційного представництва інтересів аграрного сектору на рівні Кабінету Міністрів України та змінила модель формування галузевої політики, яка нині здійснюється в межах єдиного

інтегрованого міністерства через систему внутрішньої функціональної диференціації.

Офіційна аргументація Уряду України щодо об'єднання міністерств у 2025 році ґрунтувалася на прагненні забезпечити інституційну цілісність державної політики та підвищити ефективність міжсекторальної координації. Декларованою метою реформи було усунення дублювання управлінських функцій, формування єдиного центру стратегічного планування та створення інтегрованої моделі управління економічними, аграрними й природоохоронними ресурсами держави.

1. Єдине стратегічне планування та інтегрована логіка політик

Запроваджена модель передбачає формування економічної, аграрної та екологічної політики в межах єдиної інституційної логіки, що ґрунтується на принципі взаємної узгодженості цілей та інструментів державного регулювання. Об'єднання профільних напрямів у межах МЕДСГ покликане подолати фрагментарність попередньої системи, в якій аграрна політика нерідко розроблялася ізольовано від економічної та екологічної, що призводило до конфліктів цілей та неузгодженості управлінських рішень. У цьому контексті нова модель орієнтована на впровадження підходів сталого розвитку та міжсекторальної інтеграції державної політики.

2. Узгодження інструментів та цифровізація управління

Реформа передбачає консолідацію фінансових, програмних та цифрових інструментів публічного адміністрування. Застосування спільних електронних платформ спрямоване на інтеграцію реєстрів, спрощення процедур надання адміністративних послуг та підвищення прозорості управлінських рішень у аграрному секторі. Консолідація бюджетних програм і цифрових сервісів дозволяє синхронізувати підтримку аграрного виробництва з економічними й екологічними програмами, мінімізуючи конкуренцію за ресурси та запобігаючи суперечливості державних заходів.

3. Проектно-орієнтована модель внутрішньої координації

У межах МЕДСГ запроваджено модель проектного управління, яка передбачає формування «портфелів реформ» та їх узго-

дження з економічними й екологічними пріоритетами. Такий підхід забезпечує інтеграцію аграрних реформ (земельної, меліоративної, системи державної підтримки) з екологічними та економічними завданнями, що унеможливує відомчий партикуляризм та сприяє комплексності державної політики. Практичним підтвердженням ефективності цього підходу є розпочаті у 2025 році проєкти з реформування меліоративної сфери, що поєднують економічні, аграрні та природоохоронні інструменти регулювання [9].

4. Спрощення процедур і прискорення прийняття рішень

Концентрація управлінських повноважень у межах одного центрального органу виконавчої влади покликана замінити міжвідомчі погоджувальні процедури внутрішньо-відомчою координацією, що має потенціал для суттєвого скорочення строків підготовки управлінських рішень. Умови воєнного стану додатково актуалізували потребу в оперативному реагуванні органів виконавчої влади, що було враховано при формуванні нової інституційної моделі.

5. Єдина система зовнішнього представництва та євроінтеграційної координації

Об'єднання аграрного, економічного та екологічного блоків у межах одного міністерства сприяє інституційній єдності державної позиції у переговорних процесах з Європейським Союзом, зокрема щодо імплементації аграрного та природоохоронного *acquis communautaire*. Запровадження «єдиного вікна» для міжнародної взаємодії потенційно підвищує рівень довіри з боку міжнародних партнерів і донорів та спрощує координацію інвестиційних і відновлювальних програм.

6. Оптимізація кадрового та експертного потенціалу

Створення профільних департаментів у складі МЕДСГ спрямоване на збереження галузевої експертизи та формування міждисциплінарних команд, що поєднують економічні, аграрні та екологічні компетенції. Такий формат організації управління орієнтований на формування комплексних рішень і зменшення політизації управлінських процесів за рахунок підвищення ролі професійних управлінських команд.

Отже, урядова концепція реформи 2025 року ґрунтується на ідеї синергії та інтегрованого управління, серед основних очікуваних ефектів якої визначено: цілісність державної політики, скорочення дублюючих функцій, оптимізацію бюджетних витрат, прискорення реалізації реформ та посилення євроінтеграційної координації. Запровадження єдиного інституційного центру формування політики також потенційно спрощує внутрішньоурядову координацію та зменшує ризики міжвідомчих конфліктів, що є особливо значущим в умовах воєнного стану та обмежених ресурсів держави.

Та попри декларовані переваги, інституційна реформа 2025 року зумовила активну дискусію в науковому середовищі, серед професійних об'єднань аграріїв та представників громадянського суспільства. Ключові застереження стосуються потенційних негативних наслідків укрупнення центральних органів виконавчої влади для якості формування аграрної політики, збереження інституційної пам'яті та ефективності внутрішньої координації в системі публічного адміністрування.

Ліквідація окремого профільного міністерства аграрної політики об'єктивно змінює модель інституційного представництва аграрного сектору на рівні Кабінету Міністрів України. Аграрна політика з галузевого пріоритету трансформується у складову інтегрованого портфеля політик МЕДСГ, де вона перебуває у конкурентному співвідношенні з макроекономічними та фінансово-ресурсними напрямками. За таких умов існує ризик поступового «розмивання» аграрної специфіки та втрати фокусу на проблематиці розвитку сільських територій, продовольчої безпеки й підтримки дрібних і середніх виробників.

У науковій та експертній спільноті неодноразово наголошувалося, що аграрний сектор, з огляду на його сезонність, соціальну чутливість і стратегічне значення для держави, потребує самостійного інституційного представництва [4, с. 473]. Відсутність окремого міністра аграрної політики може призвести до зменшення інтенсивності комунікації між державою та суб'єктами аграрного підприємництва, а також до формування політики без належного врахування галузевої специфіки.

Реорганізація міністерств супроводжується істотними кадровими трансформаціями, які створюють ризик втрати професійних кадрів і накопиченої інституційної пам'яті. Ліквідація Міністерства аграрної політики та продовольства України означає припинення функціонування напрацьованих процедур, каналів комунікації з науковими установами, громадами та міжнародними партнерами. Перехідний період до повноцінного функціонування профільного департаменту в структурі МЕДСГ може призвести до тимчасового зниження якості адміністрування державних програм підтримки аграрного сектору та ускладнення доступу агровиробників до публічних послуг.

Формування великого інтегрованого міністерства з широким портфелем функцій об'єктивно підвищує складність внутрішньої координації. Перенесення міжвідомчих узгоджувальних процедур у внутрішньовідомчу площину не гарантує їх спрощення, а за відсутності чітко формалізованих механізмів координації може призвести до внутрішньої конкуренції між департаментами, дублювання функцій та розмивання відповідальності. Перевантаженість керівництва міністерства різноплановими завданнями також створює ризик фрагментації управлінського контролю.

Аграрна та екологічна політики традиційно характеризуються наявністю об'єктивних конфліктів інтересів, що раніше врівноважувалися механізмами міжвідомчого погодження та урядового арбітражу. Об'єднання відповідних функцій у межах одного міністерства переносить ці конфлікти у внутрішню площину органу та потребує розроблення спеціальних процедур забезпечення балансу інтересів.

Процедура реалізації інституційної реформи 2025 року характеризувалася високою швидкістю прийняття рішень та обмеженим залученням галузевих стейкхолдерів до процесу їх обговорення. Такий формат реформування суперечить принципам належного врядування та публічної участі, закріпленим у сучасній доктрині публічного адміністрування.

Після оприлюднення рішення про ліквідацію Міністерства аграрної політики та продо-

вольства України понад тридцять галузевих асоціацій звернулися до Президента України із застереженнями щодо можливих негативних наслідків укрупнення органів виконавчої влади для ефективності управління аграрним сектором [10]. Головним аргументом професійної спільноти стало застереження щодо втрати галуззю належного інституційного представництва та ризику зниження чутливості державної політики до потреб сільських територій.

Наявність такого спротиву свідчить про формування дефіциту інституційної довіри між органами публічної влади та суб'єктами аграрного підприємництва, що може ускладнити реалізацію державних програм, сповільнити впровадження реформ і знизити ефективність адміністративно-правового регулювання.

Декларована економія бюджетних коштів від укрупнення міністерств у короткостроковій перспективі також є досить дискусійною. Реорганізація органів виконавчої влади супроводжується значними транзакційними витратами, пов'язаними з кадровими компенсаціями, переміщенням майна, оновленням організаційної інфраструктури та внесенням змін до значної кількості нормативно-правових актів.

Досвід попередніх реорганізацій засвідчує, що фінансовий ефект від укрупнення може бути нейтралізований витратами перехідного періоду, а фактичні бюджетні вигоди – мінімізовані.

Обрана Україною модель інтеграції економічного, аграрного та екологічного блоків у межах одного міністерства не має сталих аналогів у державах – членах Європейського Союзу. Порівняльний аналіз засвідчує, що у переважній більшості країн ЄС функціонує окреме аграрне міністерство або ж аграрне відомство, поєднане з екологічними чи територіальними функціями, але не інтегроване з економічним блоком.

Така інституційна специфіка України потенційно ускладнює імплементацію *acquis communautaire* у сфері аграрної та природоохоронної політики та може потребувати подальшої інституційної адаптації у процесі євроінтеграції.

Насамкінець необхідно зазначити, що ліквідація центральних органів виконавчої влади та передача їхніх повноважень новоутвореним структурам створює ризики виникнення правових колізій та тимчасових прогалин у нормативному регулюванні. До повного завершення перехідного періоду існує ймовірність правової невизначеності щодо компетенції відповідальних суб'єктів, дійсності адміністративних актів та легітимності процедурних рішень.

Зазначені обставини негативно впливають на принцип правової визначеності та передбачуваності публічного адміністрування, що має особливе значення для суб'єктів аграрного підприємництва в умовах воєнного стану та економічної нестабільності.

Сукупність виявлених ризиків дозволяє зробити висновок, що інституційна реформа 2025 року має характер масштабного адміністративного експерименту, наслідки якого залишаються відкритими. Потенційні загрози для якості публічного адміністрування аграрного сектору охоплюють втрату галузевої автономності, ерозію інституційної пам'яті, ускладнення координаційних механізмів та ризики для євроінтеграційних процесів. У подальшому розвиток цієї інституційної моделі потребуватиме постійного моніторингу, а також можливого коригування з урахуванням принципів належного врядування та європейських адміністративних стандартів.

Висновки. Інституційна реформа 2025 року, у межах якої було здійснено укрупнення органів публічної адміністрації економічного, аграрного та природоохоронного спрямування, має складні й неоднозначні адміністративно-правові наслідки, що потребують комплексної наукової оцінки.

У результаті реформування компетенція органів аграрного управління зазнала принципових змін: формування та реалізація державної аграрної політики були інтегровані у межах Міністерства економіки, довілля та сільського господарства України, яке стало єдиним центром вироблення управлінських рішень у сфері агропромислового комплексу. Така концентрація повноважень посилила вертикаль публічного управ-

ління та створила передумови для більш узгодженого міжсекторального планування. Водночас вона об'єктивно актуалізувала проблеми збереження інституційної пам'яті, безперервності управлінських процесів та необхідності перегляду значного масиву нормативно-правових актів.

Координація у сфері публічного адміністрування сільського господарства набула нового виміру: міжвідомчі узгоджувальні процедури були трансформовані у внутрішньовідомчу модель координації, що потенційно скорочує строки прийняття управлінських рішень, але водночас створює підвищені вимоги до якості внутрішніх управлінських процесів. Саме від ефективності внутрішньої організації МЕДСГ залежить, чи буде забезпечено баланс між аграрними, економічними та екологічними пріоритетами.

До потенційних позитивних наслідків реформи належать: інтегроване стратегічне планування розвитку агропромислового комплексу, можливість комплексного вирішення міжсекторальних проблем (меліорація, кліматична адаптація, цифровізація адміністративних послуг), оптимізація управлінських процедур і впровадження сучасних моделей проектного управління. За умов послідовної реалізації реформа може стати імпульсом для модернізації системи публічного адміністрування аграрного сектору.

Водночас існують істотні ризики, пов'язані з потенційною втратою галузевої спеціалізації, зниженням пріоритетності аграрної

політики та зростанням інституційної нестабільності. Часті структурні реорганізації підбивають принцип правової визначеності та формують у суб'єктів аграрного підприємництва стан регуляторної невпевненості. Не виключається також потреба подальшої інституційної корекції обраної моделі з огляду на євроінтеграційні зобов'язання України.

Прогноз розвитку ситуації свідчить, що у короткостроковій перспективі реформа супроводжуватиметься періодом інституційної турбулентності. У середньостроковому вимірі можливі два сценарії: оптимістичний – стабілізація діяльності МЕДСГ та підвищення ефективності управління аграрною сферою; песимістичний – посилення внутрішньої бюрократизації, зниження динаміки аграрної політики та необхідність перегляду інституційної моделі.

Для науки адміністративного права інституційна реформа 2025 року становить показовий приклад пошуку балансу між принципами оптимізації державного апарату та спеціалізації публічного управління. Подальша ефективність цієї моделі залежатиме від здатності держави забезпечити чітке нормативне закріплення компетенції МЕДСГ, реальну автономність аграрного напрямку в його структурі, дієві механізми консультацій з галузевими стейкхолдерами та належний парламентський контроль. Лише за таких умов реформа може трансформуватися з ризикованого адміністративного експерименту у сталий інструмент модернізації аграрної політики України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Деякі питання Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2025 р. № 903. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/903-2025-%D0%BF#Text>.
2. Чопенко В. Синдром реформаторського невротизму: чому українське сільське господарство страждає від перманентних реорганізацій // Agronews.ua. URL: <https://agronews.ua/news/ozvucheno-naslidky-vidsutnosti-staloyi-agrarnoyi-polityky-dlya-prodovolchoyi-bezpeky-krayiny/>.
3. Козаченко О. Моделі міністерств у ЄС: хто і як керує агросектором – і чому Україна знову «особлива» // Latifundist.com. 15 липня 2025. URL: <https://latifundist.com/spetsproekt/1169-modeli-ministerstv-uye-hto-i-yak-keruye-agrosektorom-i-chomu-ukrayina-znovu-osobлива/>.
4. Шевчук О. Система органів публічної адміністрації в механізмі адміністративно-правового регулювання сільського господарства // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія юридична. 2024. Вип. 43. С. 470–475. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17500801>.
5. Олексій Соболев призначений Міністром економіки, довкілля та сільського господарства України // Міністерство економіки України. 17 липня 2025. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/9f21cbe6-7b04-42c3-9bbe-dcd0bd2b7aae>.

6. Уряд прийняв рішення про ліквідацію Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості // Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України. 21 липня 2025. URL: <https://mspu.gov.ua/news/ministerstvo-z-pytan-stratehichnykh-haluzei-promyslovosti-pryiednaly-do-ministerstva-oborony-ukrainy>.

7. Кабмін реорганізував Міністерство нац'єдності та приєднав його до Мінсоцполітики // УНН. 21 липня 2025. URL: <https://unn.ua/news/kabmin-reorhanizuvav-ministerstvo-natsiednosti-ta-pryiednav-yoho-do-minsotspolityky>.

8. Спасенко В. О. Компетенція суб'єкта публічного адміністрування: поняття і структура // Проблеми сучасних трансформацій. 2022. № 4. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-4-01-05>.

9. 100 днів роботи Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України: результати об'єднання // Міністерство економіки України. 31 жовтня 2025. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/ae785f39-ab1c-4ff2-9458-bf0e48d4f697>.

10. 36 аграрних асоціацій виступили проти ліквідації МінАПК // AgroTimes.ua. URL: <https://agrotimes.ua/agromarket/36-agrarnyh-asocziaczij-vystupyly-proty-likvidacziyi-minapk/>.

Дата першого надходження статті до видання: 22.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 21.05.2026